

Filosofie „teoretická“ a „praktická“

Aristotelovo rozdělení filosofie resp. filosofických disciplin na teoretické a praktické sice formálně přežilo víc než půl třetího tisíciletí, ale význam obou termínů prodělal veliké změny. Proto je třeba vždycky znovu obě slova náležitě vymezit, a to vždy s ohledem na toho určitého myslitele, o kterého nám jde. Pokud bychom se chtěli vrátit k Aristotelovi, pak musíme prohlásit, že nic takového jako pouhé vnitřní „zírání na pravdu“ v jeho smyslu není možné, že tedy každá filosofická disciplína a navíc i sama filosofie jako celek (ve své úplnosti) musí být chápána jako „praktická“. Jen zdánlivě lze přímo rozumem „nahlížet“ třeba čísla nebo geometrické útvary (to právě inspirovalo staré Řeky k onomu rozlišení mezi EPISTÉMÉ a pouhou DOXA). – Na druhé straně však je třeba s termínem „praxe“ a „praktický“ zacházet velmi obezřetně, neboť i teoretizování (a vůbec myšlení) je určitým druhem praxe, a to praxe, které je třeba se naučit (vyučit), je třeba zvládnout určité postupy, dokonce i určité rutinní postupy, a to jak s ohledem na „předmět“ myšlení a zkoumání, tak i bez ohledu na jakýkoli takový „předmět“ (resp. ne-předmět).

Zkrátka a dobře: „teoretická“ filosofie přesně v Aristotelově smyslu neexistuje a existovat nemůže, nebo každé myšlení (a filosofie je nutně záležitostí myšlení) je činnost, aktivita, je to praxe, v níž se každý musí stále zdokonalovat. Přesto je v onom rozlišení a rozdělení rozumné jádro, ale netýká se nás a naší aktivity. Nýbrž toho, k čemu se naše – zejména myšlenková – aktivita zaměřuje. Jestliže se dnes většina filosofů od tzv. „první filosofie“ odvrací a omezuje se na různé „druhé filosofie“, představuje to odvrát od základních filosofických otázek a převážné soustředění na tzv. „reálnou“ problematiku, ať už morální, společenskou, politickou, anebo kulturní a „humanitní“, případně také vědeckou, tj. takovou, která se vědám samým stále jakoby vymyká, dělá jim potíže, ale vědy samy se jí nějak nedovedou zcela zbavit.

(Písek, 071015-1.)